

TAKE IONESCU

MACEDONIA

1947/4

59

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA «EPOCA» STR. CLEMENTEI, 3
1897.

N=193/14.7/3 June 897

Inu. A. 38.613

TAKE IONESCU

~~100~~. 319.

CONTROL 193

MACEDONIA

666.
999

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA «EPOCA» STR. CLEMENTEI, 3

1897.

19
BIBLIOTECA CENTRALA N. I. MIHAIL
BUCURESTI
COTA 319

1961

D

PC 164/03

B.C.U. Bucuresti

C666

În împrejurările actuale credem că nu este de prisos să adunăm câteva articole asupra Macedoniei pe care d. Take Ionescu le-a publicat acum un an în ziarul «Timpul».

Neapărat anul care a trecut a fost spornic în evenimente cu privire la Macedonia. Cestiunea Antim, Trăiască Sultanul al d-lui Stoicescu-Sturdza, resbelul greco-turc urmat de înge-nuchiarea elenismului, beratele pentru noi episcopate bulgărești, acțiunea Serbiei, propa-ganda albaneză, reînvierea Turciei sunt lu-cruri de capitată importanță. Chiar în fața însă a acestor noi întemplări, învinuirile d-lui Take Ionescu la adresa liberalilor rămân în picioare.

MACEDONIA

I

Din greșelile, din ticăloșiile săvârșite de d. Sturdza în chestia Macedonenilor, a eșit și un lucru bun, și am fi nedrepti dacă nu am fi recunoscători primului-ministru pentru binele pe care l'a făcut, de și inconstient.

Pentru un mare, un foarte mare număr din Români de aici, pentru marea lor majoritate d. Sturdza a slujit drept un fel de Cristof Columb: grație stângăciei sale opinia noastră publică a descoperit Macedonia.

Crescuți de dascălii de peste Carpați în suvenirile Daciei-Traiane, puțini, foarte puțini erau aceia dintre noi cari se gândeau la Români din dreapta Dunărei.

MACEDONIA

I

Din greșelile, din ticăloșiile săvârșite de d. Sturdza în chestia Macedonenilor, a eșit și un lucru bun, și am fi nedrepti dacă nu am fi recunoscători primului-ministru pentru binele pe care l'a făcut, de și inconstient.

Pentru un mare, un foarte mare număr din Români de aici, pentru marea lor majoritate d. Sturdza a slujit drept un fel de Cristof Columb: grație stângăciei sale opinia noastră publică a descoperit Macedonia.

Crescuți de dascălii de peste Carpați în suvenirile Daciei-Traiane, puțini, foarte puțini erau aceia dintre noi cari se gândeau la Români din dreapta Dunărei.

Și cu toate acestea ei nu sunt de des-
prețuit.

Deosebit de Dobrogea pe care, mul-
țumită vitejiei noastre, am reluat-o de
și nu întreagă, după veacuri de despăr-
țire, neamul nostru este foarte respândit
în dreapta Dunărei.

În Serbia, Româniî formează un colț
compact rezemat pe Dunăre, și dacă sta-
tisticele oficiale îi însumează 150.000,
trebuie să fim siguri că sunt mult mai
mulți.

În Bulgaria, Româniî ocupă mai tot
malul Dunărei. Compacti împrejurul Vi-
dinului, numeroși în Silistra și în Tur-
tucaia, ei sunt respândiți într'o mulțime
de localități și mai ales d'a lungul rîu-
rilor care se varsă în Dunăre.

Mult mai însemnați însă sunt Româniî
din Macedonia, Epir și Albania.

Numărul lor este una din enigmele
etnografiei. Unii îl școboară până la
300.000, alții îl urcă peste un milion. Ori
unde ar fi adevărul între cifrele acestea,
nu este de tăgăduit că între Archipelag

și Adriatica, în munții Pindului și în câmpiile Macedoniei trăește un neam românesc, un neam însetat de cultura românească și pentru care deja Bucureștii sunt ceea ce pentru creștin este Ierusalimul și pentru Musulman Mecca.

Dar nu numai prin număr se statornicește importanța relativă a neamurilor. Chiar acolo unde Armâniî sunt în minoritate, nu încapе îndoială că ei alcătuesc păturile diriguitoare, că ei înfățișează averea, că al lor este comerțul și industria, că ale lor sunt orașele.

Dacă este adevărat că conștiința lor limpede despre naționalitatea românească este de dată recentă, nu este mai puțin adevărat că nici o dată nu s'a rupt comunicația între ei și noi.

Nu este aci locul să discutăm istorie. Putem însă să amintim că vecinic am primit noi o imigrație armână, că în mare parte burghezia noastră din ei a fost și este alcătuită și că elementul armânesc a jucat un rol mult mai mare de cât credeam noi acum 30—40 de ani, când

îi confundam cu Grecii, în dospirea societății române moderne. Din acești imigranți aū eșit și căpeteniile de ale neamului nostru și nu numai în regat, dar— lucru curios care dovedește unitatea noastră națională— și peste Carpați. Șaguna, omul care a dat Românilor ardeleni frumoasa lor organizare bisericească, care le-a slujit și le slujește drept o autonomie românească, era un Armân. Și tot armânesc este neamul Mocioneștilor, al celor cari atât aū închinat pentru ajutorarea culturii românești, în cât unul din istoricii noștri, într'o lucrare pe care le-o dedica pe când era încă în Banat, îi numia Mecenații Românismlui.

Armânii sunt pentru noi o clientelă firească în Peninsula balcanică.

Și nu este lucru de nimic d'a avea cine-va o clientelă peste granițele țerei sale.

Sunt d'abia câte-va luni de când puternica Germanie a făcut descoperirea că cei 50.000 de Buri din Transvaal fiind Olandezi sunt rubedenii de ale Germanilor.

Iar în acest moment chiar marea Rusie, cel puțin presa rusă, se trudește să găsească o înrudire cu funinginosul Menelik, de sigur nu o înrudire de sânge, dar măcar o înrudire religioasă, de și Menelik și Etiopii sîi sunt monofisiți, ceea ce nu însemnează nici ortodoxie, nici catolicism.

De sigur că nu este vorba pentru noi nici de cuceriri, nici de anexări. Dar să ai și aiurea o populație românească care să cugete ca tine și să trăiască din viața ta sufletească este de un neprețuit folos.

Importanța Armânilor pentru noi nu este numai culturală, dar și politică.

Culturală nu mai încapе vorbă. Suntem prea puțini noi Români pe suprafața pământului ca să putem voioși perde de la cultura românească măcar o jumătate de milion de oameni.

Importanța politică este și mai mare.

Grație existenței Armânilor se transformă pentru noi în datorie ceea ce altfel ar fi numai în drept.

Istoria ne-a făcut între popoarele cre-

știne din Peninsula balcanică *primi inter pares*.

Singurii noi am rămas în picioare în fața cuceririi otomane. La noi numai a rămas o societate, un guvern, o existență de Stat.

De aceea veacuri s'aŭ adăpostit la noi creștinii din Peninsula balcanică fără deosebire de neam. Aici, sub ocrotirea săbiei noastre, aŭ găsit ei o mângăere pentru patria perdută, aici aŭ visat renașterea neamurilor lor zdrobite.

Când în veacul nostru popoarele din Balcani aŭ crezut că a sosit ceasul de a încerca o înviere a trecutului lor istoric, tot la noi, tot pe pământul primitiv al României s'aŭ făcut întâiele încercări. Eteria grecească și Bandele bulgare din stânga Dunărei aŭ pornit.

Conștiința tradițională a rolului nostru istoric ne-a împins în resbelul din urmă, în care ne am vărsat sângele și cheltuit comorile ca să se înființeze un principat bulgar și să se sporească stăpânirile Serbiei și ale Greciei. Iar în anii

din urmă tot această conștiință ne-a făcut să dăm necondiționat sprijinul așa de folositor pe care l'am dat Bulgariei în fireștele ei năzuințe d'a sta neatârnată.

Avem dar de sigur dreptul netăgăduit d'a ne spune cuvântul nostru în tot ce se petrece, în tot ce s'ar putea petrece de-a dreapta Dunărei.

Viața noastră istorică a fost și este legată cu cele de acolo. De soarta celor din Peninsula balcanică nu se poate hotărî fără noi și în potriva noastră.

Din fericire, interesele noastre cele mai vii sunt pentru menținerea stărei actuale. De aceea și imperiul otoman nu are și nu poate avea amici mai adevărați.

Dar chiar pentru menținerea stărei actuale avem și noi dreptul să ne spunem cuvântul nostru

Dreptul acesta l'am avea de sigur și dacă nu ar exista Armâni și dacă ei nu s'ar simți în conglăsuire cu noi.

Existența lor însă, dragostea lor pentru noi, conștiința lor din ce în ce mai

limpede de naționalitatea lor românească, transformă—cum am zis deja—dreptul nostru în datorie.

II

Dintre toți Români, Armâni sunt cei la cari s'a ivit mai târziu conștiința naționalității românești. Despărțiți de noi prin Sirbi și Bulgari, obicinuți a vedea în cultura grecească singura învățătură creștinească din Răsărit, nevoiți să întrebuințeze limba greacă în daraverile lor negustorești, Macedo-Români, de și nu încetaseră să fie ceea-ce în tot-d'una a fost, se simțeau mai aproape de regatul Greciei de cât de principatele moldo-valahie.

Renașterea României în urma răsboiului din Crimeea, progresul uimitor de la 1866 încoaci, a încălzit pretutindenți sentimentul național românesc, în dreapta Dunărei ca și peste Carpați.

Sunt d'abia trei-zeci și trei de ani de când dascălul Atanasescu a deschis

cea d'întâiū școală românească în Tirnova¹⁾. Este admirabilă istoria întemeierii acestei școale, care a fost începutul unui curent destinat să introducă noi factori în problema Peninsulei balcanice.

Dascălul Atanasescu²⁾ învățase, ca toată lumea, la școala grecească. Dus după negustorie la Odesa, acolo a făcut cunoștință cu Româniî basarabenî și, vîzînd spre marea lui mirare că la un fel vorbește și el și dînșii, n'a mai avut așteptîr pînă n'a venit la București, de unde, după o scurtă vreme de inviorare națională, s'a dus drept în Macedonia să deschiză prima școală românească.

Nu este fără de o înaltă însemnătate faptul că cel d'întâiū dascăl românesc din țara Armînilor, cei mai nouî veniți în viața culturală românească, să-și fi

¹⁾ A nu se confunda Tirnova din Macedonia cu Tirnova din Bulgaria.

²⁾ Dascălul Atanasescu a fost în vremurile din urmă destituit.

descoperit menirea la contactul Românilor celor din urmă rupti de la patria muma, celor rupti de mai puțin de un veac.

Așa se leagă, așa se împreună firele cu care se țese viața noastră românească : de peste munți vine Lazăr în București, din Macedonia trece pe la Români din Basarabia dascălul cel d'întâiu.

De atunci tot înainte a mers școala românească în peninsula balcanică.

Până la război Progresul era așa de încet, încât multă lume se îndoia despre putința de a deștepta conștiința fraților noștri Cuțo-vlachii.

În șanțurile Plevnei regele Carol n'a câștigat numai neatârhnarea României și o corcană regală ; în șanțurile Plevnei s'a înfipt și mai înalt și mai falnic steagul României și la vederea lui s'a înălțat inimile în toate ținuturile românești.

Propășirea însă cea adevărată a culturii românești în Macedonia s'a făcut d'abia în anii din urmă, în vremea care

a coincisat cu domnia conservatorilor în regatul românesc.

Nu voim să facem din chestia Macedoniei chestie de partid. Istoria însă își are drepturile ei.

Subvențiile școalelor române din străinătate conservatorii le-au găsit la cifra de mulți ani staționară de 145,000 lei pe an și le-au lăsat la cifra de 525,000 lei pe an, cifră care este încă departe de a răspunde la nevoile răspândirii culturii noastre în dreapta Dunărei ¹⁾.

Este evident că împătrirea mijloacelor a făcut să sporească și lucrurile. În vremurile noastre numărul școalelor primare s'a întreit; și nu numai s'a întreit, dar eșind din cercul îngust al împrejurimilor Bitoliei și al vârfulor Pindului, s'a lătit sau s'a pus tötul la cale ca să se lătească la Nord până la Prizrend, la Apus până la Durazzo și Avlona de pe

¹⁾ De doi ani de când au venit liberalii la guvern această cifră a fost scădută cu lei 25,000 pe an.

țermurile Adriatice. Anul acesta o școală românească pentru folosul Armânilor s'a înființat chiar în Sofia, capitala principatului vecin.

Iar în învățământul secundar pe lângă liceul din Bitolia s'a întemeiat gimnaziul din Berat, în inima Albaniei, și școala normală de fete din Bitolia și s'a luat toate măsurile ca pe data de Septembrie 1895 să se deschidă școala de comerț din Salonic, ca școală a Statului român, protejată de steagul românesc ¹⁾.

Înființarea școlii normale din Constanța, pe care liberalii au distrus'o, nu era străină de această ordine de idei. Odată întemeiată școala și bine întemeiată, ea ar fi trebuit să slujească și drept școală normală pentru tinerii Armâni, cel puțin până ce dâșii vor putea să aibă o școală normală proprie în Macedonia chiar.

¹⁾ Această școală pentru care încă din 1895 s'a plătit și chirie, s'a ales profesori și s'a cumpărat mobile și cărți încă nu s'a deschis.

De mai mulți ani absolvenți de ai liceului din Bitolia fuseseră trimiși să învețe în facultățile noastre și în școalele speciale ca cele de poduri și șosele, de bele-arte, de muzică, etc. Și astăzi cei mai mulți din profesorii de curs secundar din Macedonia sunt licențiați din facultățile noastre, absolvenți ai școlilor noastre speciale.

Observând la unii din tinerii Macedoneni veniți în universitățile noastre oarecare tendință de a rămânea în România, acum vre-o două-trei ani s'aun luat măsură ca un număr din absolvenții liceului din Bitolia să intre în școalele superioare otomane, în facultatea de drept, în facultatea de medicină și în școala administrativă din Constantinopol.

Tot în acești din urmă ani a început să vie preoți români de la Pind ca să se dedea cu slujba românească și aun fost trimiși cari în seminare, cari pe la mănăstiri.

O greutate de căpetenie pentru răspândirea culturii românești în Turcia

europăeană este și lipsa de cărți didactice, care să nu coprinză nimic referitor la luptele noastre cu Turcii și prin urmare neacceptabil censurei turcești. S'a remediat pe cât cu putință și acest rău în vremurile din urmă. S'a tipărit pentru Macedonia Abecedarul, cărți de citire, gramatică, geografii expurgate de orice pasagii supărătoare. Cine cunoaște greutatea autorităților noastre școlare cu școalele bulgărești din Tulcea, care n'aș altă literatură didactică de cât literatura cam ciudată din Filipopole—în cărțile de geografie se spune că în România locuiesc un milion de Bulgari—își poate da seamă de ce foloase vor trage școalele armânești dintr'o literatură didactică specială, pe care Poarta s'o poată admite, iar nu numai tolera.

Încă un pas era pe cale de a se împlini. Armânii căpătaseră autorizația de a înființa tipografie și librărie în Bitolia, Armânii obținuseră voia să publice ziar românesc în Janina și în curând trebuia

să înceapă zidirea localului liceului românesc din capitala Macedoniei.

La această operă mulți au lucrat. În discuțiunile violente din zilele trecute multe nume de adevărați eroi ai cauzei românești au fost biciuite de unii și de alții. Când privim lucrurile de sus, trebuie să uităm ceea-ce îi divid și să nu ne gândim de cât la ceea-ce îi unește : partea de muncă pe care au pus'o în temeliiile unui edificiu, al cărui acopere-ment ei poate nu vor avea vremea să'l vadă.

Nicăiri, și cu atât mai puțin în Orient, mișcările cele puternice nu pot să stea despărțite de organizația religioasă.

Sub stăpânirea cea blândă a Otomanilor, creștinii au format în tot-d'auna un fel de Stat în Stat, având drept căpetenii pe episcopii lor.

De aceea și Armânii îndată ce s'au simțit mai la largul lor nu s'au mulțumit cu școala românească, ci au vrut și cu drept cuvânt, biserică românească.

Cu mari greutăți, Armânii au reușit

pe ici pe colo să auză în casa Domnului grăindu-se vestea cea bună în limbilor părintească ¹⁾. Incetul cu incetul au ajuns astăzi că în multe biserici se slujește și armânește și grecește, iar în câte-va numai românește.

O adevărata biserică românească însă nu se poate întemeia în ținuturile dintre Archipelag și Marea Adriatică de cât dacă se înființează o ierarhie românească, un episcopat românesc.

Incurajați de succesul Bulgarilor, cari au reușit să și despartă biserica de patriarhie, Armânii acum câți-va ani au trimis la Poartă delegați de ai lor, oameni cei mai de frunte, căpeteniile neamului, cari în numele a 7000 de petiționari iscăliți să cerce pe lângă Poartă și Patriarch dobândirea unui episcopat românesc.

¹⁾ Cel d'ântâiu care a cântat în biserică românește în Macedonia a fost Filip Apostolescu pe care liberalii au voit anul trecut să'l espulseze din București.

Nu este cu putință să dăm aici detaliile unei chestii care se tratează încă, nici nu voim să înveninăm lucrurile prin stabilirea prea timpurie a răspunderilor.

Destul să spunem că în principiū Poarta este favorabilă cererei Armânilor, că Patriarchia întrebuintează sistemul amânărilor ca să întârzieze rezolvarea chestiei și că dacă toate căpeteniile Armânilor, dar toate, ar fi știut să puie interesele generale d'asupra pornirilor egoiste și repulsiunilor lor legitime sau nelegitime, — lucrul este fără interes, — episcopatul românesc din Turcia ar fi astăzi un lucru îndeplinit.

Și înființarea episcopatului este o nevoie *sine qua non* în starea de astăzi a chestiunei macedonene.

III

Mișcarea românească în Macedonia, prin începuturile ei modeste, căpătase un caracter special, care de către cei-ce nu-și dau seama de schimbările făcute

de vreme se crede că s'ar putea eterniza.

Școli puține, profesori puțini, o situație precară în care nu știași azi dacă peste o lună școala nu va fi închisă, dedese într'un mod firesc naștere la o organizație cu totul centralizată și autoritară.

Un singur om, care să ție toate frânele în mână, este forma de organizare la care omenirea a avut și va avea recurs în vremurile anormale.

Școlile dintâi fiind toate numai primare și corpul didactic mai mult plin de patriotism de cât tobă de carte, o disciplină cu totul strașnică și o supunere necondiționată, chiar la hotărârile pornite din motive mai mult sau mai puțin fantaziste, era lucru cu puțință.

În toate schimbările sociale clasele cari posedă nu sunt cele dintâi care o iaș înainte. Așa și în Macedonia mișcarea românească a găsit la început mai mult ecoș în straturile populare de cât în păturile conducătoare.

Aceasta esplică faptul foarte caracteristic că de unde în orașe mai mici ca

Grevena, Gopeși și altele toată suflarea românească, a venit la școala românească, ba în unele orașe școala românească a rămas singura școală, în Salonic, unde sunt miî de Români — și Români bogați — școala primară armânească n'a prins, iar în Bitolia, unde mai toți creștinii sunt Români și Greci nu se află mai de loc, până mai acum un an liceul românesc era populat în imensă majoritate de bursieri interni veniți de aiurea, pe când liceul grecesc era plin de externi bitolienî.

În această stare de lucruri populația de frunte nefiind prea dată la mișcarea românească, nici vre-un loc însemnat nu putea să aibă în conducerea școalelor românești.

Maî mult de cât atât. Lupta dintre Româniî românizați și Româniî grecomani, luptă furioasă ca toate luptele între frați, nu putea să fie purtată fără puțin caracter oriental. Denunțările, șoaptele la poliție, într'un cuvînt mijloacele de convingere forțată pe cari le-au în-

trebuițat și le vor întrebuința toți răsturnătorii lucrurilor stabilite, aș zugrăvit și luptele intestinale ale Armânilor și aș lăsat după ele urme care nu se pot șterge cu înlesnire.

Cu cât a sporit însă mișcarea românească, cu cât s'a înălțat vaza României și cu cât a scăzut aureola Greciei, mai ales de când cu turburările ei financiare, cu atât s'a schimbat starea lucrurilor de la Armâni¹⁾.

Încetul cu încetul aș venit la cauza românească căpeteniile armânești. Adesiunea lor, ca și faptul înmulțirii corpului didactic și recrutării lui din oameni mai cultivați, a adus o firească și indispensabilă nevoie de schimbare în organismul școalelor armânești.

În Turcia europeană sub aparența despotismului teocratic, moravurile aș creat un puternic simț de autonomie locală. Tocmai fiind-că Turcii aș lăsat pe creș-

¹⁾ Aceasta va fi și mai adevărat acum după înfrângerea Greciei.

tină de capul lor, aceștia și-au simțit, cum se zice, coatele și s'au obicinuit ca în ale lor să se guverneze cu o întinsă măsură de guvernare proprie.

Era dar inevitabil ca în noua stare de lucruri să se aspire la o participare a populațiunii în dirigerea instituțiilor culturale, era tot așa de inevitabil ca organismele care și-ar fi văzut puterile ciuntite să opue o rezistență tenace și să exagereze autoritarismul tocmai ca să împedice știrbirea lui.

De aci dorințele așa de vii și de des exprimate ale populațiilor armânești ca să-și întocmească și ele eforii școlare după modelul celor grecești și bulgărești, de aci și obstinția vechiului centralism de a insista asupra împiedicării tehnice, lipsa unui episcopat românesc, și de a se pune în fața eforturilor indirect recunoscute, pe temeiul unui *non possumus* legal, pe care guvernul otoman mai puțin otoman de cât neotomanii, îl lasă să repauseze neturburat.

Mai catolic de cât Papa a căpătat un *pendant*: mai Turc de cât Turcii.

Ast-fel din ciocnirea a două tendințe așa de opuse în fapt chiar când în aparență cădeaŭ de acord, s'aŭ născut luptele intestinale de la Armâni, lupte în care iar după obiceiul oriental prea des și prea cu ușurință s'a făcut apel la autoritatea polițienească din imperiŭ.

Creștinii desbinați în secte făceaŭ mereŭ apel la împărații bizantini ca să deslege cu sabia lor laică controversele teologice. Cam tot așa Armânii s'aŭ cam jucat cu focul când, pentru controversele lor naționale, nu s'aŭ sfiit să facă apel la autoritatea unui guvern însuflețit de cele mai bune sentimente, dar pe care atâtea zizanii ar putea la urmă să-l plictisească.

D'aici, de la noi este bine înțeles că nu pot merge de cât sfaturi. Acele sfaturi însă dacă cel care le dă este om cuminte, trebuie să fie de așa fel în cât să satisfacă majoritatea Armânilor pe cât cu putință, să nu înlătore nici un con-

curs folositor și mai ales să evite discu-
larea în tot-d'a-una mânjită de politica
de partid și mai în tot-d'a-una lipsită de
informații directe, a chestiei macedonene
aici în țară la noi.

Recunoaștem că o asemenea operă
este o operă grea. Ea cere nu numai
muncă, inteligență și patriotism, ea cere
mai ales răbdare, cumpătare la minte și
tact în apucături.

Constatăm că până la sosirea d-nului
Sturdza la putere forțele contrarii din
mișcarea armânească au stat în echilibru,
echilibru instabil se poate, dar echilibru;
că cu toate slăbiciunile, pe care forțat
le aduce discordia, cauza a mers înainte
și că deși de ani de zile aceste lupte
nu erau un secret pentru cei inițiați, deși
mai toate cele ce s'au spus lunile tre-
cute datează mai de mult, în afară de
discuțiile secrete și liniștite din comisia
budgetară, chestia armânească n'a venit
la tribuna Parlamentului, cu toate că
aveam noi slavă Domnului, opozanți des-
tui de îndrăzneți.

Veni, vidi, vici—a scris Cesar Senatulul din Roma.

A venit, n'a văzut și toate le-a stricat,—
va scrie istoria pentru d. D. Sturdza.

IV

Intențiunile nu se țin în socoteală. Ceea-ce caracteriză o politică sunt rezultatele.

Judecată așa, politica d-lui Dim. Sturdza în Macedonia este nespus de bogată.

Bruscând și insultând printr'un Stolojan pe trimișii Românilor din Bitolia, d-sa nu numai că a dat o lovitură tuturor celor cari începuseră să se intereseze de școala armânească, dar a împiedecat pe multă vreme orice converșiune la Româanism din partea grecomanilor.

Acceptând fără sinchiseală eliminarea a aproape jumătate a corpului nostru didactic de acolo, a desorganizat cu desăvârșire școalele armânești.

Prin expulzarea sa pripită, pe care de

alt-fel n'a fost în stare s'o execute, d. Sturdza a forțat pe oameni să aducă chestia în Parlament și din aceste debateri și mai ales din răspunsurile sale s'a creat inspectorului școlar din Macedonia o situație de nesuferit, cu alte cuvinte s'a scurtat posibilitatea de a se mai folosi țara de serviciile lui, cel puțin de a se folosi cu spor.

Discuția din Parlament cu tot cortegiul său de afirmări și de documente nu este cu putință să fie pe placul Sublimei Porți, și chiar dacă aceasta va avea desulă minte ca să nu pună în socoteala Armânilor ticăloșia d-lui Sturdza, încă este lucru firesc că nu cu aceeași căldură va fi îmbrățișată cauza lor.

Știm că mult ar fi dat d. Sturdza să nu se aducă la Cameră o chestie așa de gingașe. Există însă o Nemesis implacabilă. Necugetatului, care cel d'întâiu a adus la tribună chestia națională de peste Carpați, i-a venit pedeapsa cu chestia Macedoniei, în care a făcut o așa de deplorabilă figură, în cât n'a reu-

șit de cât să facă imposibili pe cei pe cari îi susține și să amărăscă pe cei l'alți.

Un singur lucru ar fi rămas întreg : autoritatea, prestigiul Statului român.

Pe acesta răutăciosul a voit să-l sfarme prin desființarea consulatului din Bitolia și când a văzut că nu reușește, ca un spion de poliție internațională, s'a pus să bârfească pe reprezentanții noștri din Peninsula balcanică și să înjure pe un om care în acel moment reprezenta încă România pe lângă guvernul otoman.

A lucrat d. Sturdza, a lucrat mult și a lucrat strașnic.

În cincî luni de guvern a stricat munca a două generațiuni.

N'a distrus numai școala, n'a trimis numai în tot Orientul vestea că România e reprezentată de *mișei*, n'a ridicat numai la doctrină de Stat că nu se plătesc angajamentele luate de cei ce te reprezintă, n'a prăpădit numai pe inspectorul școlar, căruia într'un ceas de apărare i-a făcut mai mult rău de cât

toți vrășmașii săi în ani întregi de atac, dar cel d'întâiu a arătat bariera Românilor de la Pind și a pus un bufon cu două gendarmî de oraș între ușa Regelui Carol și trimișii Românilor de la Miază-zi, cari veneau plini de încredere, pătrunși de admirație și însetați de dorul de a-î spune cu viū graiū necazurile lor.

Tot ce a putut d. Sturdza a făcut ca să ușureze drumul propagandelor nero-mânești din Peninsula Balcanică. Ca în tot ce face acest rău n'a lipsit și acuizarea de trădare. Macedonenii din Sofia, cari cu atâta dragoste au cerut și obținut o școală românească, au fost tratați de Sturdza, ca de un adevărat *Giboger*, de vânduți nu știm căruî străin.

Cei din Bitolia aidoma, delegații poporului român la fel; tot ce nu e Sturdza, e vîndut la străin.

După cum noi eram vînduți Ungurilor, pe cari îi înlesniam să meargă la Marea Neagră, tot așa Macedonenii sunt

vânduți Bulgarilor ca să-i ducă la Archipelag.

În fața a atâta nemernicie nu știi ce sentiment te stăpânește mai mult: indignare de ce face ministrul, orî milă, milă adâncă, milă creștinească pentru ființa bolnavului.

Vânduți, nu, prim-ministru al României! Amăriți, da! Desnădăjduiți, poate! Restul... ne îngrozim de a ne gândi la dânsul.

Ca să rămânem întregi în fața unei stări așa de păcătoase, trebuie să facem o sfortare asupra noastră înși-ne și, închizând ochii la ruinele ce ne înconjură, să ne ațintim privirea numai la vedenia pe care ne o desfășură credința nestrămutată în steaua neamului nostru.

Infipți între Carpați, Prut și Dunăre, noi singuri din toate popoarele Europei, orî pe ce graniță am eși dăm peste Români.

Dacă cu Români macedonenî nu ne atingem la hotare, la ei putem ajunge pe luciul mării fără a trece prin răzo-

rul nimănuî. Şi de la o vreme încoaçe, cu conştiinţă ori nu, pare că am simţit şi noi nevoia de a duce steagul nostru şi cultura noastră cât mai departe. Pod peste Dunăre, port la Constanţa, navigaţie pe mare, toate manifestaţii externe ale aceluiaşi sentiment.

Românii macedonenii astă-zî ne cunosc şi îi cunoaştem. Este cu neputinţă ca, ori care ar fi nemernicia guvernelor, ei să se rupă de noi.

A suferit Româanismul şi de la alţi Sturdzi. Ideia i-a învins. Pe acesta nu e nevoie de cât să-l măture, căci mătura e în de ajuns pentru organismele în care viaţa a încetat.

CONSULATUL DIN BITOLIA

CONSULATUL DIN BITOLIA

Se zice, și par'că nu ne vine să credem, că guvernul d-lui Sturdza este hotărît să supprime consulatul român din Bitolia ¹⁾.

Se zice că deja s'a dat răspuns proprietarului casei, unde se află consulatul, că Statul nu mai ține localul și că din budget s'a șters alocația respectivă.

Dacă acest lucru ar fi adevărat, puține sunt păcatele, păcătoșiele pe care d. Sturdza este în stare să le comită care să se compare cu aceasta.

Orî-cât s'ar discuta chestia Armânilor, orî-cât s'ar jongla cu numărul și cu importanța lor, un lucru este sigur: că Bitolia sau Bitulle, cum îi zic ei, este

¹⁾ Se știe că d. Sturdza a desființat consulatul din Bitolia, și că d-l Aurelian l'a reînființat.

un oraș curat românesc. În Macedonia neamul nostru are un noroc pe care nu'l are peste Carpați. De unde peste Carpați orașele sunt ale altora, în Macedonia și Epir orașele sunt românești și mai ales Bitolia, capitala, centrul vieții sociale și politice, este cu totul și fără discuție posibilă un cuib românesc.

Este un neprețuit câștig să ai cu tine inima unei țări. Cei cari se îndoesc încă n'aū de cât să resfoiască broșurile pe care le scriū Ungurii asupra chestiunei române si vor vedea ce preț pun ei pe faptul că în comitatele locuite de Români orașele nu sunt românești.

În acest oraș, cel mai populat din Macedonia, reședința corpului III de armată al Turciei, în acest oraș în care se frământă și se închiagă viața creștinilor de sub Balcani, de ani de zile voit-a Statul român să aibă un consulat, să înalțe falnic tricolorul României ca să nu fie vėzduhul spintecat numai de steagurile Greciei, Serbiei și ale altora.

După multe greutăți, în vara anului

1892 a sosit ceasul de bucurie pentru Români din Turcia și în demonstrațiile lor cele entuziaste în care se unia devotamentul fără margini către M. S. Sultanul, Suveranul lor, cu dragostea de Regatul României care duce povara culturii românești, s'a sărbătorit întâiul consulat românesc pe un colț de loc unde Români sunt mai vechi și de cât Sârbii și de cât Bulgarii.

În vremile noastre de zeflemele fără milă, reacție inevitabilă a fraseologiei goale și fățarnice a roșilor, este o neputință de bucurie să citești cum un om de inimă ca d. Nenițescu descrie în lucrarea sa asupra Armânilor sărbătoarea la care 'i-a fost dat să fie de față. Se smuceau frunțașii neamului nostru din Bitulle ca să tragă de funia ce avea să înalțe, — pentru tot-d'a-una credeau ei în naivitatea și curățenia patriotismului lor — steagul României, se prindeau în horă tinerii și bătrânii și în toate piepturile se simțea dogorind dorul patriei de peste Dunăre!

Nimic nu lipsește tabloului, nici intervenția Dumnezeiească întocmai ca în epopeele antice. Fusesse, ni se spune, secetă mare de mai multe luni, se arseseră câmpiile și după ce a început să fâlfâie tricolorul României, s'aũ deschis cataractele cerului și a căzut ploaia cea cu belșug.

Iar bētrânul Fazli pașa, comandantul militar, ne apare ca în legendele din alte veacuri zicēnd :

— Voi, Români, n'aveți tunuri aici, și iată că însuși Allah dă cu tunul la serbarea voastră!

Aũ trecut d'abia trei ani plini de atunci și dacă va izbuti Scuza de la afacerile străine, se va desființa consulatul român din Bitolia, se va închide casa românească și vor rămâne Români din acel oraș și din Macedonia întreagă să pribegească pe ulițele Bitoliei și să stea la gânduri unde aũ să poposească, la Greci, la Sērbī, *la cei-l'alți*, ori să veduvească vecinic după galben-roșu și albastru dispărut în terfeloagele unui ministru care

nu înțelege, nu poate să înțeleagă datoriile scaunului său.

Știm obiecțiile. Cu dispreț le dăm cu piciorul.

Se zice — n'avem de ce să discutăm lucruri mici când este vorba de ale liturgiei naționale — că consulul așa și altmintrelea!

Să se scoată consulul, să se pună un altul mai destoinic, să se lase vacant postul dacă nu se găsește nimeni, dar să nu se închidă consulatul.

Nu, motivul adevărat este mic și sbârțit ca și mintea și inima d-lui Sturdza.

Consulatul din Bitolia l'a făcut conservatorii, l'am făcut noi; liberalii trebuie să-l închidă. Steagul României l'a înălțat în munții Pindului Lahovari; ca un uistiti trebuie să se furișeze pe catart d. Sturza ca să sfășie tricolorul și să-l ascundă molotolit în buzunaru-i plin de peticele de hârtie înveninate și terfelite.

La atâta micime de minte, la atâta sgârcenie de suflet îți vine să desnădăjduiești de țara ta și să te întrebă dacă

'i mai stă bine să privești cu m
în spre cele patru vânturi ca să m
nețarmuritul viitor al neamului t

Voia d. Sturdza o răsbunare, dac
tre Români poate fi vorbă de răsbuna
în frumoasa și nobila emulație d'a s
interesele Româanismului!

La consulatul din Bitolia înființa
noi, să răspundă cu înființarea de
sulate la Ianina lângă Pind, Berat s
Elbasan în inima Albaniei și la Alex
dria din Egipt, unde sute de familii
mânești, puternice și bogate, atâta a
teaptă ca să vie la noi.

S'o facă și noi făgăduim că în loc d'a
ne spurca inimele cu invidia netrebnică
său măcar cu gelozia egoistă, il vom
aplauda și 'l vom prea-mări.

Un lucru însă să știe d. Sturdza, ori cât
s'ar bizui pe majoritățile lui de carnaval:

*Din locul în care s'a înălțat o dată
steagul României, nimeni nu-l mai poate
scobori.*

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
2007

VERIFICA
1987

